

MONITOR GOSPODARCZY INSTYTUTU ZACHODNIEGO

8/2023
24.10.2023

Redakcja:
dr Piotr Andrzejewski

SYTUACJA EKONOMICZNA W NIEMCZACH – LIPIEC-SIERPIEŃ 2023

Miesiące letnie charakteryzowały się dalszą stagnacją niemieckiej gospodarki. Z jednej strony można było zaobserwować pozytywne zjawiska takie jak wzrost płac realnych czy wzrost inwestycji, z drugiej jednak strony słabszy popyt zagraniczny osłabił perspektywy wzrostu. Nominalny eksport towarów i usług spadł w ujęciu trzymiesięcznym o -1,2%, a import o -0,8%. Ponieważ eksport obniżył się bardziej niż import, miesięczna nadwyżka handlowa zmniejszyła się z 15,2 mld euro w czerwcu do 13,3 mld euro w lipcu. W przemyśle nastąpił kolejny znaczący spadek produkcji o 1,8%, natomiast w budownictwie produkcja wzrosła o 2,6%. Po stabilizacji w poprzednim miesiącu, szczególnie energochłonne gałęzie przemysłu znów odnotowały obniżkę o 0,6%. Sprzedaż detaliczna, z wyłączeniem pojazdów mechanicznych, ponownie nieznacznie spadła (-0,8%). W sierpniu inflacja cen towarów i usług konsumenckich nadal wykazywała tendencję spadkową. Stopa inflacji wyniosła 6,1% (a w lipcu +6,2%), inflacja bazowa utrzymała się na poziomie 5,5%. Słabość gospodarcza coraz bardziej daje się odczuć na rynku pracy. Bezrobocie wzrosło zauważalnie o 18 tys. osób w sierpniu, a wskaźniki gospodarcze zapowiadają zmniejszenie dynamiki rynku pracy. Ministerstwo Gospodarki spodziewa się ożywienia gospodarczego dopiero na przełomie 2023/2024 r.

Die wirtschaftliche Lage in Deutschland im September 2023

ANALIZY

🕒 Niemiecko-francuska propozycja unii rynków kapitałowych

Ministrowie finansów Niemiec i Francji – Christian Lindner oraz Bruno Le Maire – zaprezentowali wspólny dokument strategiczny „A French-German roadmap for the CAPITAL MARKETS UNION”, przedstawiający projekt obu państw dotyczący reformy i unifikacji rynków kapitałowych państw członkowskich UE. Mapa drogowa jest odpowiedzią na opublikowaną w marcu 2023 r. propozycję pięciu przewodniczących instytucji UE – Komisji Europejskiej, Rady Europejskiej, Eurogrupy, Europejskiego Banku Centralnego i Europejskiego Banku Inwestycyjnego, którzy podkreślili znaczenie silnej i głębokiej unii rynków kapitałowych. Wzmocnienie unii rynków kapitałowych zostało w dokumencie uznane za wspólny priorytet Francji i Niemiec. Celem unifikacji ma być dogonienie Zjednoczonego Królestwa lub USA, czy wręcz wypromowanie pozycji Europy jako światowego centrum handlu finansowego. Niepożądana jest sytuacja, w której europejskie przedsiębiorstwa są zmuszone zwracać się do centrów finansowych spoza UE w celu uzyskania usług inwestycyjnych lub finansowych. Francusko-niemieckie porozumienie uznaje wzmocnienie sektora finansowego UE za kamień węgielny suwerenności gospodarczej i możliwość współkształtowania samodzielnego systemu finansowego. Unifikacja ma także zmniejszyć wymogi regulacyjne, które zostały ocenione jako nadmierne i nieproporcjonalne. Ponadto unia rynków kapitałowych ma ułatwić poszukiwanie inwestycji przez małe i średnie przedsiębiorstwa. Kolejnym celem jest wzmocnienie kultury akcjonariuszy z szerszą bazą inwestorów detalicznych, co ma w ocenie dokumentu pomóc obywatelom UE w gromadzeniu na lepszych warunkach majątku i zapewnieniu sobie emerytury.

Niemiecko-francuski dokument proponuje ponadto wprowadzenie w związku z unifikacją regulacji, które skłonią rynki finansowe do tego, by zaczęły przyczyniać się do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju i lepszego zarządzania ryzykiem wynikającym z transformacji energetycznej. W dokumencie znajduje się także apel do Parlamentu Europejskiego oraz do hiszpańskiej prezydencji w Radzie UE o przyspieszenie działań na rzecz utworzenia Unii Rynków Kapitałowych jeszcze w 2023 r.

→ *French-German roadmap for Capital Markets Union*

WIADOMOŚCI

🕒 **Powrót do oszczędniejszej polityki fiskalnej**

„Nasza ekspansywna polityka fiskalna musi się teraz zakończyć” – powiedział federalny minister finansów Christian Lindner (FDP). Dodał, że jest to „sygnał dla naszych partnerów i przyjaciół w Europie”, że Niemcy będą „kotwicą stabilności w UE”.

Od 2019 r. do końca 2023 r. Niemcy zaciągnęły 507 mld euro nowego długu, zwiększając całkowite obciążenie kraju z 59,6% do 67,75% PKB, czyli powyżej unijnego limitu wynoszącego 60%. Z tego względu według Lindnera od przyszłego roku ma zostać przywrócony „hamulec zadłużenia”, czyli konstytucyjny limit dotyczący nowych pożyczek w Niemczech, który przestał obowiązywać na początku kryzysu związanego z pandemią. W 2024 r. kraj ma zaciągnąć zaledwie 16,6 mld euro nowego długu.

„Niemcy nadal stoją przed «wyzwaniami strukturalnymi»”, stwierdził Lindner, ale „nie znajdują się już w sytuacji awaryjnej”, która uzasadniałaby dalsze zawieszenie hamulca zadłużenia. Plan Lindnera przewiduje wydatki na przyszły rok w wysokości 445,7 mld euro (w roku bieżącym to 476 mld euro). Mniej pieniędzy otrzyma większość ministerstw, z wyjątkiem resortu obrony, którego budżet zostanie zwiększony z 50 mld euro do 51,8 mld euro. Przykładowo Ministerstwo Zdrowia będzie musiało ograniczyć wydatki aż o 33%.

Za największą przegraną negocjacji budżetowych uznaje się minister ds. rodziny Lisę Paus (Zieloni). Zażądała ona kwoty 12 mld euro na nowy program „podstawowy dochód dla dzieci”, który miał stanowić kluczowy filar działań rządu na rzecz zwalczania ubóstwa dzieci. Ostatecznie dostała zaledwie 2 mld euro. Ponadto Paus musi spodziewać się dużej obniżki świadczeń *Elterngeld*, czyli zasiłku wychowawczego dla rodziców, który będzie teraz bardziej uzależniony od dochodów. Jest to kolejna polityczna porażka Zielonych po złagodzeniu ograniczeń dotyczących budowy nowych kotłów gazowych do ogrzewania budynków. Lindner powiedział, że „Niemcy chcą nadal „wyznaczać złoty standard w zakresie finansów publicznych”.

→ *Financial Times, Germany pledges return to 'fiscal normality' as of next year*

🕒 **Niemiecki dobrobyt zagrożony**

W alarmistycznym artykule „Frankfurter Allgemeine Zeitung” przygląda się niemieckiej sytuacji gospodarczej. Pojawienie się lekkiej recesji w 2023 r. jest przyjmowane za pewnik. Jednakże problemy są głębsze, a perspektywy gospodarcze dla Niemiec coraz gorsze. „Jesteśmy w tyle. Niemcy jako lokalizacja dla przemysłu nie radzą sobie dobrze” – powiedział prezes Związku Niemieckiego Przemysłu (BDI) Siegfried Russwurm. Wtórzy mu historyk gospodarczy Adam Tooze, który również potwierdza, że niemiecka gospodarka jest w „złym stanie”. Przy czym powrót na ścieżkę wzrostu stoi pod znakiem zapytania ze względu na wyzwania systemowe. Artykuł wskazuje na fakt, że w Niemczech powstaje zbyt mało nowych i innowacyjnych firm. Najmłodsza znacząca firma cyfrowa w Niemczech ma pięćdziesiąt lat (SAP). W Niemczech ma panować przekonanie, że na „tradycyjnej gospodarce” można jeszcze wiele zyskać. Problemem jest jednak to, że także i tradycyjne gałęzie gospodarki znajdują się w trudnym położeniu. Przykładowo BASF zamknął część swojej produkcji amoniaku w Ludwigshafen. Znikają także zakłady produkujące aluminium i papier. Nowe zakłady produkcyjne prawie nie powstają, albo przekierowują swoje inwestycje do Chin lub USA. Firma Biontech, która zasłynęła w czasie pandemii, rozwija się w Wielkiej Brytanii. Deficyt inwestycyjny Niemiec w 2022 r. był wyższy niż kiedykolwiek, a w związku z restrykcyjną polityką fiskalną nie należy się spodziewać wzrostu inwestycji publicznych. Ekonomista Moritz Schularick dodaje, że „w niemieckich firmach i polityce jest kultura niechęci do ryzyka”. Krytykuje on także coraz większe obciążenia biurokratyczne nakładane na niemieckie firmy, które „zmuszane są do czynienia dobra”. Na firmach ciąży obowiązek udowodnienia, że wszystkie kupowane przez nich produkty spełniają ustalone standardy, co w czasach długich i globalnych łańcuchów dostaw jest trudne i czasochłonne. Schularick uważa, że należy spodziewać się spadku dochodów niemieckiego państwa, co oznacza nieuchronne cięcia w programach społecznych.

[Frankfurter Allgemeine Zeitung, Der deutsche Wohlstand ist in Gefahr](#)

🕒 **Podatek od nadmiarowych zysków**

Rządząca koalicja jest podzielona w sprawie dalszego funkcjonowania „windfall tax” – podatku od nadmiarowych zysków. Jeszcze rok temu kanclerz Olaf Scholz twierdził, że z nadmiarowych zysków na rynku energii elektrycznej budżet federalny mógł uzyskać „wiele miliardów”. Bardziej stonowaną opinię wyraził minister finansów Christian Lindner, który zapowiedział, że nie zostanie wprowadzony stały podatek, a jedynie czasowo ograniczona danina. Cena energii elektrycznej jest pośrednio powiązana z ceną gazu, a ponieważ wytwarzanie energii gazowej stało się drogie ze względu na brak dostaw z Rosji, operatorzy elektrowni wiatrowych, jądrowych i węglowych osiągnęli czasami ogromne zyski. W odpowiedzi na wysokie ceny energii wprowadzono „hamulec cen” wynoszący 200 mld euro, który ograniczył koszty energii elektrycznej i ogrzewania. Mimo to przemysłowi coraz trudniej jest poradzić sobie z wysokimi cenami energii elektrycznej – w niektórych przypadkach wciąż trzykrotnie wyższymi niż przed kryzysem energetycznym. Lider CDU Friedrich Merz ostrzegł

nawet przed postępującą dezindustrializacją. Problemem jest również to, że wzrasta zapotrzebowanie na energię elektryczną ze względu na wdrażanie rozwiązań mających ograniczyć emisje CO₂. Zyski z „windfall tax” ostatecznie okazały się mniejsze niż planowano. Oficjalnie rząd federalny nie ma jeszcze szacunków dotyczących nadwyżki dochodów w grudniu 2022 r. Ministerstwo Finansów spodziewa się „niskiej, jednocyfrowej kwoty”.

Zieloni i SPD chcieliby wprowadzić „windfall tax” na stałe, a takiemu rozwiązaniu przeciwstawia się FDP. „Stała interwencja państwa w ustalanie cen w oparciu o podaż i popyt w gospodarce wolnorynkowej zagroziłaby bezpieczeństwu dostaw i przyszłym inwestycjom w energię odnawialną”, stwierdził polityk FDP Markus Herbrand. Zastępca lidera Partii Zielonych Andreas Audretsch podkreślił, że nadal istnieją koncerny energetyczne, które „napęniają kieszenie”, i że takie wzbogacanie się kosztem osób znajdujących się w trudnej sytuacji jest nieprzyzwoite. Audretsch sugeruje uregulowanie opłaty w ramach prawa antymonopolowego w Niemczech. Wiceprzewodniczący Grupy Parlamentarnej SPD Matthias Miersch również opowiada się za wprowadzeniem stałego rozwiązania. „Jest dla mnie rzeczą oczywistą, że nadmierne zyski – niezależnie od tego, gdzie wystąpią – muszą być przedmiotem rozważań politycznych”, powiedział Miersch. Brak jedności w koalicji sugeruje przedłużające się negocjacje dotyczące dalszego funkcjonowania podatku od nadmiarowych zysków.

→ [Süddeutsche Zeitung, Wo sind die Milliarden?](#)

KALENDARIUM

DATA	MIEJSCE	WYDARZENIE
03.07.2023	Berlin	Parlamentarny sekretarz stanu i komisarz ds. małych i średnich przedsiębiorstw rządu federalnego Michael Kellner spotkał się z 50 przedstawicielami sektora MŚP. Rozmowy dotyczyły wykorzystania wodoru w zielonej transformacji mniejszych firm.
05.07.2023	Berlin	Rząd Federalny zatwierdził projekt budżetu federalnego na 2024 r. i planowania finansowego do 2027 r.
05.07.2023	Berlin	Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu dofinansowało kwotą 42,6 mln euro projekt „AutomatedTrain” zakładający pełną automatyzację podróży pociągami.
06.07.2023	Berlin	Bundestag przyjął w drugim i trzecim czytaniu nowelizację ustawy o ograniczeniach konkurencji (GWB). Ustawa przybrała bardziej liberalny kształt, znosząc ograniczenia w sektorach gospodarki, którym groził oligopol.
07.07.2023	Berlin	Rada Federalna podjęła decyzję o nowelizacji ustawy o akceleracji LNG (LNGG). Zmiana przepisów stawia wymogi klimatyczne powstającym terminalom LNG.

10.07.2023	Renningen	Minister gospodarki i ochrony klimatu Robert Habeck wraz z premierem Badenii-Wirtembergii Winfriedem Kretschmannem przekazali firmie Bosch 161 mln euro na badania nad wykorzystaniem wodoru. Finansowanie pochodzi z Ważnego Europejskiego Projektu Wspólnego Zainteresowania – IPCEI-Hydrogen.
12.07.2023	Berlin	Operatorzy systemów przesyłowych (FNB) przekazali Ministerstwu Gospodarki i Federalnej Agencji Sieci plan ponadregionalnej sieci wodorowej.
13.07.2023	Berlin	Parlamentarny sekretarz stanu oraz przedstawiciel rządu federalnego ds. przemysłu kulturalnego i kreatywnego Michael Kellner spotkał się na Roadshow Berlin z przedstawicielami branży gier wideo i innych branż kreatywnych.
14.07.2023	Bruksela	Państwa członkowskie UE osiągnęły porozumienie w Komitecie Stałych Przedstawicieli (Coreper) w sprawie Data Act - projektu rozporządzenia dotyczącego zharmonizowanych zasad uczciwego dostępu do danych i korzystania z nich.
17.07.2023	Bruksela	Komisja Europejska zatwierdziła 41 projektów dekarbonizacyjnych, pochodzących z 15 krajów UE, które objęły wszystkie sektory przemysłu, a kwota finansowania wynosi około 3,6 mld euro. Siedem spośród wybranych projektów jest umiejscowionych w Niemczech.
19.07.2023	New Dehli Indie	Minister Robert Habeck wraz z reprezentacją Bundestagu oraz przedsiębiorców udał się z wizytą do Indii. Rozmowy dotyczyły współpracy gospodarczej i energetycznej.
20.07.2023	Bruksela	Komisja Europejska zatwierdziła 2 mld subsydiów dla firmy Thyssenkrupp Steel Europe. Dofinansowanie ma doprowadzić do dekarbonizacji produkcji stali. Jest to największe dofinansowanie projektu dekarbonizacyjnego w Niemczech.
22.07.2023	Goa Indie	Federalny minister gospodarki i ochrony klimatu Robert Habeck reprezentował Niemcy na spotkaniu ministrów energii państw G20.
24.07.2023	Berlin	Federalne Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu przedstawiło po raz pierwszy projekty wytycznych sektorowych rządu federalnego dla kredytów eksportowych (Hermes). Gwarancje kredytów eksportowych mają być bardziej powiązane z ochroną klimatu. Usprawnione powinny zostać procedury kontroli eksportu. Przyspieszeniu ma ulec współpraca z państwami sojusznicznymi i uznającymi podobne wartości. Zapowiedziano zwiększone kontrole handlu z państwami łamiącymi prawa człowieka.
26.07.2023	Berlin	Rząd federalny zatwierdził strategię dotyczącą konstrukcji lekkich oraz dokonał nowelizacji strategii wodorowej.

27.07.2023	Berlin	Minister Robert Habeck wizytował trzy start-upy działające w przemyśle kosmicznym: Hylmpulse Technologies GmbH, Rocket Factory Augsburg AG i Isar Aerospace Technologies GmbH. Wszystkie trzy firmy otrzymały po 25 mln euro na rozwój technologii raketowej.
27.07.2023	Bruksela	Komisja Europejska udzieliła zgody na pomoc publiczną dla terminalu LNG w Brunsbüttel. Inwestycja kosztuje 1,3 mld euro.
01.08.2023	Bruksela	Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu w konsultacjach z Komisją Europejską wypracowało ramy dla finansowania elektrowni wodorowych. Ustalenia mają stanowić podstawę dla przygotowania przez ministerstwo dokumentu strategicznego dla elektrowni.
07.08.2023	Berlin	Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu zwiększyło zakres zabezpieczenia inwestycji na Ukrainie, obejmując nim nie tylko szkody w mieniu, ale całą wartość inwestycji. Obecnie 14 firm otrzymało zabezpieczenie na kwotę 280 mln euro.
07.08.2023	Berlin	Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu opublikowało „Federalne rozporządzenie w sprawie technologii transformacyjnych”, które uwzględnia nowe, bardziej liberalne zasady przyznawania pomocy publicznej, opracowane przez KE (promowanie inwestycji w sektorach i technologiach, które są strategicznie ważne dla przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu).
08.08.2023	Drezno	Tajwańska firma TSMC ogłosiła decyzję o zainwestowaniu w budowę fabryki półprzewodników w niemieckiej Saksonii. Kwota wsparcia publicznego dla inwestycji wyniosła 5 mld euro.
09.08.2023	Berlin	Rząd federalny zatwierdził projekt Specjalnego Funduszu Klimatu i Transformacji (KTF) na 2024 r. oraz planowania finansowego do 2027 r. Wydatki w 2024 r. mają wynieść 57,6 mld euro (z czego 47,4 przypada na Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu).
10.08.2023	Berlin	Komisja Europejska zgodziła się na wdrożenie niemieckiego rozporządzenia, które umożliwi energochłonnym przedsiębiorstwom uzyskać rekompensatę finansową za część dodatkowych kosztów emisji CO2.
16.08.2023	Berlin	Rząd federalny wydał rozporządzenia dotyczące „pakietu fotowoltaicznego” oraz rozporządzenie wprowadzające obowiązek instalacji inteligentnych liczników w energetyce i ciepłownictwie, które docelowo mają zmniejszyć biurokrację. Jednocześnie rząd przyjął projekt ustawy o planowaniu ciepłowniczym i dekarbonizacji sieci ciepłowniczych.
16.08.2023	Berlin	Rząd federalny zatwierdził projekt ustawy o planie gospodarczym ERP na 2024 r. Na jego podstawie małe i średnie przedsiębiorstwa mogą w 2024 r.

		otrzymać niskooprocentowane dofinansowanie. Pula środków na ten cel wynosi 11 mld euro.
16.08.2023	Berlin	Rząd federalny przyjął raporty z implementacji oceny prawa inwestycyjnego dla regionów węglowych zatwierdzony przez Radę Ministrów oraz drugi raport oceniający wpływ hamulców cen energii dla gospodarki.
21.08.2023	Berlin	Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu sfinansuje projekt „Manufacturing-X”, czyli międzybranżowy ekosystem cyfrowy do wymiany danych dla przemysłu, kwotą do 150 mln euro.
23.08.2023	Kolonia	Minister Robert Habeck otworzył targi gier komputerowych Gamescon. Od 2019 r. Ministerstwo Gospodarki dofinansowało ten sektor kwotą 200 mln euro.
30.08.2023	Berlin	Rząd federalny zatwierdził krajową strategię dotyczącą danych.
30.08.2023	Berlin	Niemcy i Republika Południowej Afryki podpisały umowę o współpracy w zakresie produkcji i transportu zielonego wodoru.
30.08.2023	Drezno	Minister Robert Habeck przekazał oficjalnie dofinansowanie w wysokości około 162 mln euro firmie Sunfire GmbH na budowę elektrolizerów. Dofinansowanie pochodzi z IPCEI-Hydrogen (Ważny Projekt Wspólnego Europejskiego Zainteresowania).
30.06.2023	Bremerhaven	Minister Robert Habeck w ramach wizji lokalnej odwiedził instytut badawczy zajmujący się wykorzystaniem energii wiatrowej w gospodarce.
30.06.2023	Berlin	Federalne Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu oraz bank rozwoju KfW wspólnie kierują ofertę finansowania „Green ERP Global Loan Leasing” dla małych i średnich przedsiębiorstw.